BAŞDAN

Haftalık siyasî magazin

Salı günleri çıkar Halk Gazetesi
Sahibi ve Neşriyat Müdürü
ve bu sayıda neşriyatı filen idare eden :
ORHAN MÜSTECAPLI
Mektupları' şu adrese gönderiniz. (Aziz NESİN
Kumkapı, Derinkuyu sokağı No. 4
İSTANBUL

ABONE : Bir yıllık 500, Altı Aylık 250 — FİATI 10 Kr.

Yıl 1 — Sayı 5 . 7 Eylûl 948 Salı
Dizgi: BERKSOY Basımevi Baskı F K Mat.

Dünyanın En Büyük Şairi

Nâzım Hikmet

Nazım Hikmet, milletçe övüneceğimiz, dünya çapında gerçek bir Türk kıymetidir. Milletler arası geniş ve haklı bir şöhrete sahip olan Nazım'dan Avrupanın bütün ileri gazete ve dergileri sık sık bahsetmekte, şiirlerinden tercümeler koymaktadır. Mem leketimizde ise, halktan saklanmak, unutturulmak istenircesine, maalesef Nazım'dan ve eserlerinden bahsedilmemektedir. Nazım hakkında aşağıda okuyacağınız yazı, Avrupanın en ciddi fikir ve sanat dergilerinden Europe'dan alınmıştır. Bu yazıdan başka ayrıca Nazımın şiirlerine dokuz sayfa ayrılmıştır.

Türkçe Avrupa dillerinden uzak ve ayrı olduğundan Avrupada Nazım Hikmetin şiirleri lâyık olduğu dikkati çekememektedir. Tıpkı Garcia Lorca'nın şiirleri gibi onunki de halkın bağrındaki gizli imkânlardan faydalanan lisana sıkı sıkıya bağlıdır.

Nazım Hikmet halkın kullandığı tâbirleri, ifade, imaj, mesel ve efsaneleri hiç değiştirmeden kullanarak şiirin, halkın dâvasına nasıl hizmet edebileceğini bütün bir şair nesline öğretmiştir. Şiirleri, Avrupada o kadar az tanınan Türk tarihi ve müşterek halk kültürünün bağlarını gösteren mâna ile doludur. Fakat muasır düşüncenin öncüsü olarak, Avrupanın bütün şairleri, tercümesinde dahi olsa, onun şiirinin neler yapabilecek kudrette olduğunu göreceklerdir.

İstanbulun tanınmış ailelerinden birine mensup olan ve 1902 de doğan Nazım Hikmet daha çok genç yaşında kendini şiire ve idealine verdi. Sosyoloji tahsili yaptığı Moskova'dan memleketine döndükten sonraki hayatı hürriyet ile, artık dışına çıkamadığı hapishaneye girip çıkmakla geçmiştir. Hâlen de on senedenberi mahpus bulunmaktadır. 1928 ile 1938 arasında on kadar şiir kitabı neşretmiş, piyes, hiciv ve makaleler yazmıştır. Hayatını matbaalarda, stüdyolarda ve gazetelerde çalışarak kazanmıştır.

Bursadaki hapishanesinde solmak bilmez bir tazelikle gelişen ve akisleri yeni Türk şiirinde gittikçe artmakta olan kudretli eserini yaratmaktadır. Nazım Hikmet yeni fikir ve imajlar getirmiş, şiire yeni bir form vermiş ve şiir dilini islâh etmiştir. Te-

(Devamı S. 3 de)

Buraya Ne Dikilecek?

Göz doktoru Lütfi Kırdar, eski vali Muhittin Üstündağ'dan İstanbul devir alınca, vitrin siyaseti takip ederek, İstanbulun göze görünür yerlerini, göze girilir şekilde süslemeğe başladı. Bu şehir süsü arasında, boy boy çeşit çeşit merdivenler, yaz sıcağında eriyen ziftli yollar ve yeşil sahalar vardı. Bu üç şehir süsü birleştirilerek, vitrin yani gösteriş politikasına en uygun şekilde, Taksimdeki "İnönü gezisi„ meydana getirildi. 1940 yılında bu geziye, bilindiği gibi bir heykel kaidesi oturtuldu. Fakat sekiz senedir, her nedense, bu kaide boş durmakta, üzerine hiç bir şey oturtulmamaktadır. Bu kaideye sekiz senedir dikilmeyen şey, haklı olarak vatandaşların merakını çekmekte ve bir çok lâfların ağızdan ağıza kulaktan kulağa yayılmasına şebep olmaktadır.

Biz bu yazımızda halk arasında dolaşan muhtelif düşünceleri topladık.

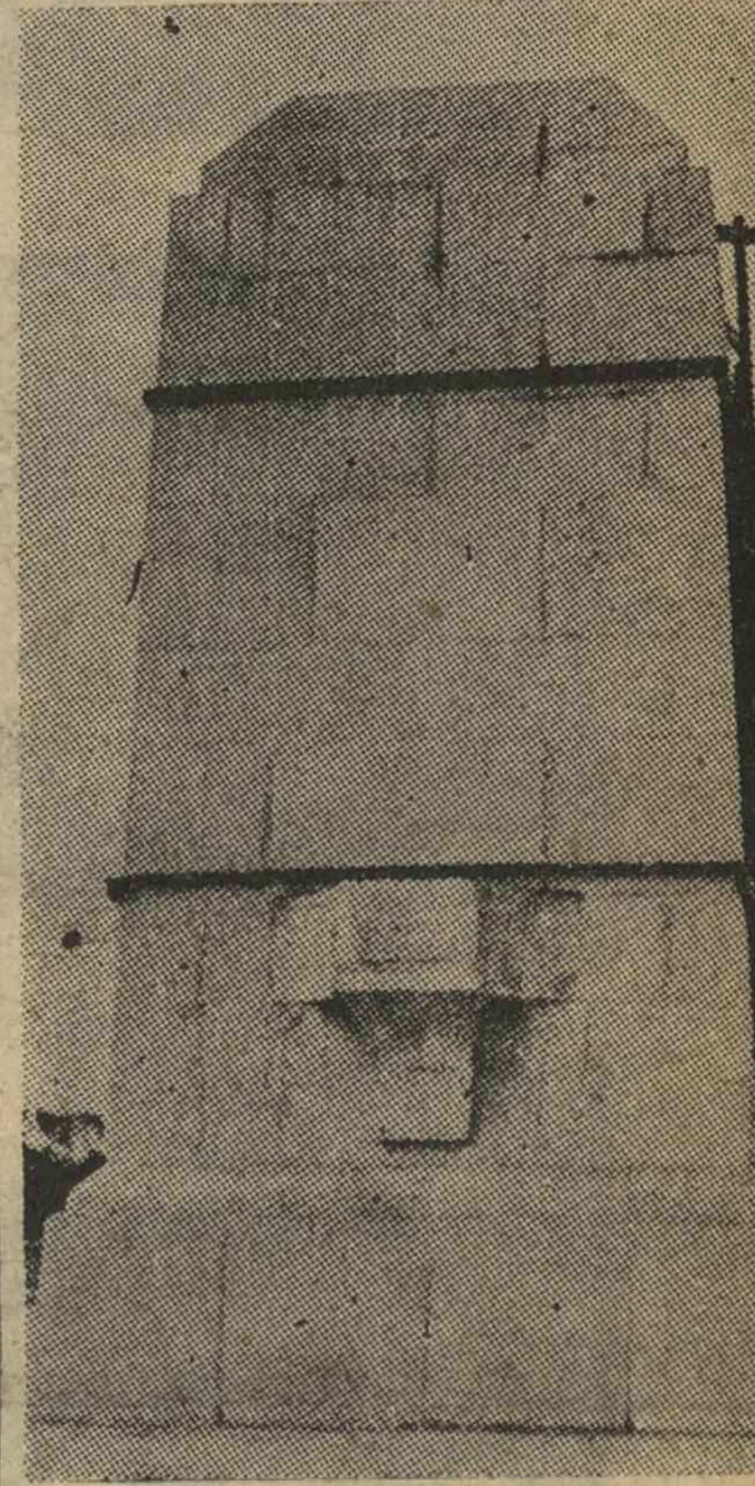
Bir vatandaş şöyle dedi:

"— O kaide, İnönü gezisine dikildiği zaman, bir gece kaidenin bir cephesine meçhul bir şahıs tarafından bir yazı yazıldı. Bu hadiseden sonra, heykelin dikilmesi, belli olmıyan bir zamana bırakıldı.„

Başka bir vatandaşın fikri de şudur:

"— Millî savaşın sembolü olarak, Taksim meydanındaki Zafer abidesi kurulmuştur. Bu abidede, Kara Fatmadan, Ayşeden, Mehmetciğe, İnönü, Çakmak ve Atatürke kadar,

(Devamı S. 3 de)

1940 senesinden beri, yani sekiz se[...] üzerine dikilecek Heykel meral[...] beklenilen İnönü Gezisindeki ka[...]

İki yılan ıslığı bir zihniyet

Bir dostumuza davetiye göndermişler, Eminönü halk evine gitmiş, davetlilere İstiklâl savaşımıza ait bir film göstermişler. Filmde Atatürk görününce, seyirciler alkışlamışlar.

İnönü gözükmüş, onu da alkışlamışlar. Sıra ile millî mücadele kahramanları beyaz perdede gözüktükçe alkış salonu inletmiş...

Bir ara beyaz perdede, Mareşal Çakmak görünmüş; batarya dürbünü ile düşman mevzilerini tarassut ediyor. Aynı heyecanlı alkış başlamış, fakat salonun iki ucundan iki yılan ıslığı tıssss! diye zehirli sesini duyurmuş. Ve pot kıran bayram çocukları gibi alkışlayan eller yana sarkmış, «alkış dur!» komutu alan asker itaatile birden ses kesilmiş.

Bu iki yılan ıslığı, zehirli bir zihniyetin ifadesidir ki ya bu zihniyet ortadan kalkmalı, buna imkân yoksa bu zihniyeti taşıyan kafalar kaldırılmalıdır.

Siyasi mücadele ve ihtiras, bir milletin tarihinde ki şerefli isimleri silemez. Bu öyle bir zihniyettir ki, bu gün öptüğü eli yarın ısırır' Öyle bir zihniyettir ki, bu gün hayran olduğu yüze yarın tükürür. Bugün tekmelediğinin de yarın önünde secdeye kapanır; bu gün alkışladığını yarın taşlar.

Bu zihniyet Kâzım Karabekire, bir gazetede hatıralarını yazmağa müsaade etmemişti. Yine bu zihniyet aynı Kâzım Karabekiri evvelâ millet vekili, sonra meclis reisi yapmıştı.

Bu zihniyet, binaların üzerindeki tuğralara sıva çekti ve yine bu zihniyet bu gün dün yaptığına pişman görünmektedir.

Bu zihniyet Darülfünunu Üniversite yapar göründü fakat aynı zihniyet bugün camiülezher'i üniversiteye örnek yapmaktadır.

Bu zihniyet, padişah soyunu kovdu ve yine aynı zihniyet prenseslerin önünde el pençe durmaktadır. Bu zihniyet, emirle susan, emirle nümayiş yapıp emirle... Hülâsa yıkılası, kopası böyle bir zihniyettir, işte bu.

Öyle ise Atatürk ölmüş!

Atatürk on senedir misafireten yatmakta olduğu Etnografya müzesindeki muvakkat (!) mermer kabrinde her gece, nöbetcisi ile konuşurmuş.

Bir gece yine büyük Ata, on senelik muvakkat kabrinden başını kaldırır. Evvelâ nöbetçi irkilir ve

— Atam, sen ölmüştün, der.

Atatürk,

— Hayır, ben ölmedim der.

Nöbetçi yine öldüğünü iddia edince, Atatürk,

— Ben öldüğüm zaman bütün Türk milleti "Atam sen ölmedin, kalbimizde yaşıyorsun„ demişlerdi. Ben ölmedim der.

Ve nöbatçiye on senedir muvekkat kabrinde bulunurken, dışarıda neler olduğunu sorar. Nöbetçi de anlatmağa başlar:

— Çok şeyler oldu Atam. Maarif Vekâleti, Maarif Bakanlığı olmuştu. Sonradan Millî Eğitim Bakanlığı oldu.

— Güzel.

— Bütün nizamnameler tüzük oldu.

— Başka.

— Birçok yeni heykeller dikildi. Her sokak başına muazzam vergi tahsil şubeleri yapıldı.

— Daha başka.

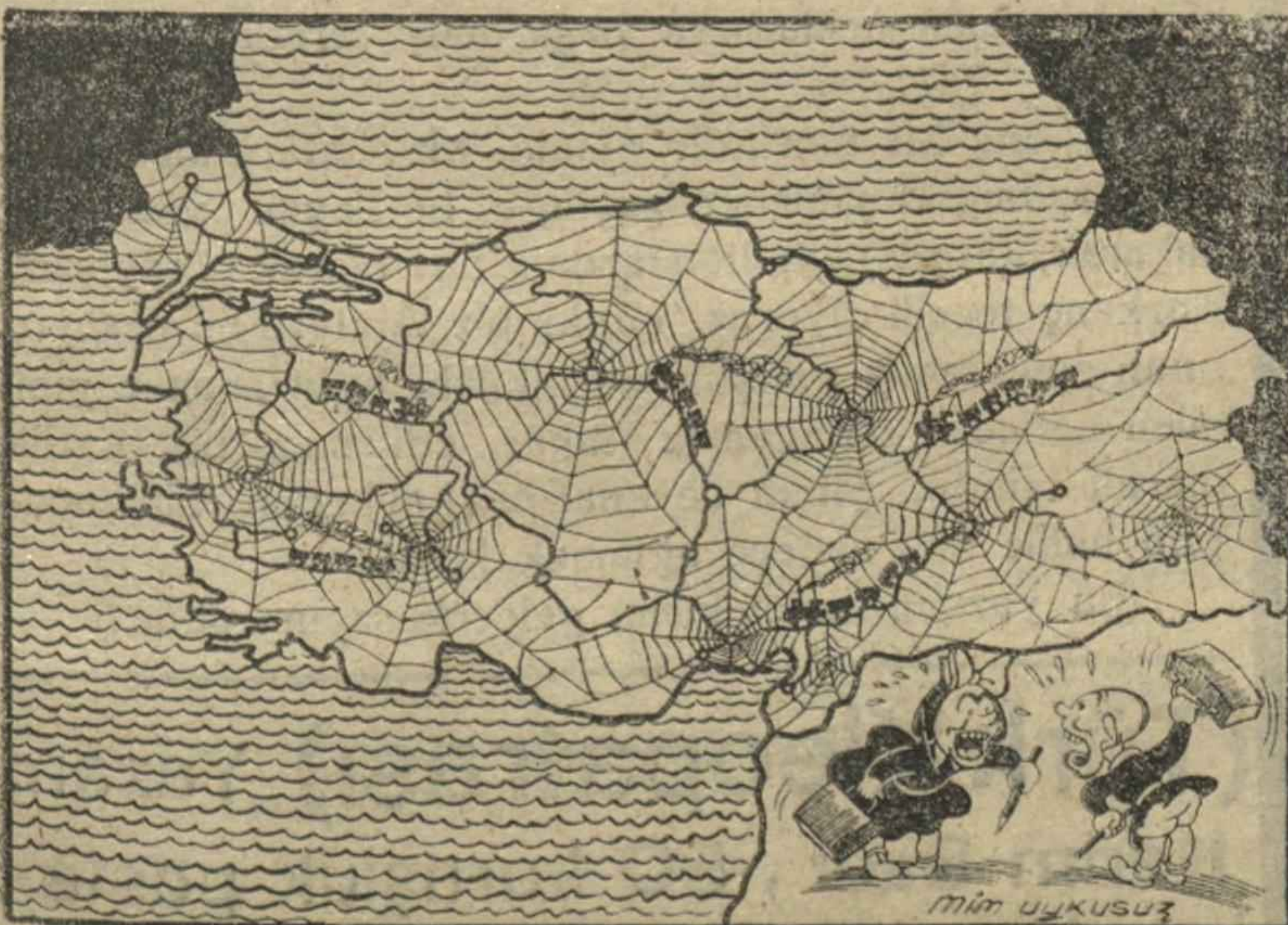
— Amerikadan borç para alınması için şimdilik söz alındı.

— Daha başka?

— Cemil Sait Barlas Ticaret Bakanı oldu. Fahri Kurtuluş millet vekili oldu,

Der demez, Atatürk,

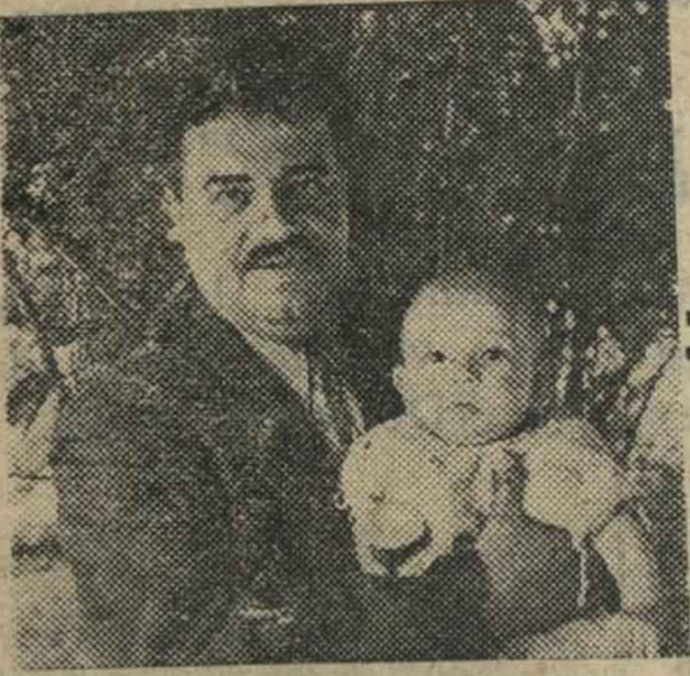
— Öyle ise, ben sahiden ölmüşüm diyerek, muvakkat kabrine ebediyen uzanır.

Ulaştırma Bakanına ithaf edilmiştir:
— Demir ağlarla ördük, Ana Yurdu dört baştan... !

Asaf Hâlet Çelebi diyor ki:

«Memleketi Çiftlikâtı hümayûnu yapmağa çalışanların iftirası...»

Asaf Hâlet Çelebi baba olmuştur. Beylerbeyi tepesindeki evinin geniş ve serin bahçesinde küçük Çelebi ile büyük Çelebi hoşca vakit geçiriyorlar. Çelebi, yeni eserler hazırlamakla meşguldür. Mevlânadan Fransızcaya yaptığı tercümeler, kitap halinde Fransada basılmaktadır. Çelebi, bu kitabın yüzde yirmisine ortak olduğu için yedi sekiz bin lira para alacağını tahmin etmektedir. Hiç bir kitap Türkiyede, müellife bu nişbette fayda temin edemez.

Çelebi şimdi (Hind edebiyatı) adıyle muazzam ve orijinal bir eser hazırlamaktadır. Bu kitabı hususi tâbiler vasıtasile bastırmak imkânını görmüyor.

Millî Eğitim Bakanlığı vasıtasile basdırırsınız... diyecek oldum. Bu lafım Çelebinin dertlerini dökmesine kâfi geldi.

Heyecanla,

— Nasıl olur, dedi, senelerce emek verdiğim kitabı terimce, uydurca kelimelerile berbat ederler. Ben Türkçe yazıyorum. Onların istediği, emrettiği dili kullanamam.

Çelebinin böyle konuşması üzerine,

— Dil inkılâbı hakkında ne düşünüyorsunuz? diye sordum.

— Böyle bir inkılâp tanımıyorum, olamaz, dedi. Böyle bir inkılâbı ancak millet yapar. Üç beş kişi bizim en mukaddes varlığımız olan dili bize unutturup, çocuklarımıza acaip bir dil aşılaması, kurunu vüstaî değil, kurunu ulâ değil, daha geri bir zihniyetin ifadesidir. Zulümlerin en korkuncudur. Ve millete en büyük hakarettir. Milleti hiçe saymaktır. Halk kendi dilini, ihtiyacına göre kendisi yapar.

Çelebi hızını alamamıştı. Yerinde duramadı ve

— Bu hususda siz, ağzınıza ne gelirse benim tarafımdan yazın, Dedi.

Bilindiği gibi, Çelebi, bundan evvel İstanbul millet vekilliği her boşaldıkça serbest aday olarak kürsülere çıkar konuşurdu.

— Azizim Çelebi dedim, mebus olabileceğinizi zan nediyor miydiniz?

— Ne münasebet dedi, serbest adaylık vesilesile maksadım, sırf manevi bir deşarjdı. Kazanamıyacağımı bile bile sırf içimi dökmek, bu vesile ile kürsüden vatandaşlara derdimi anlatmak için konuştum. Sözlerimi ölçtüm, biçtim. Ancak söylenebilecek kadarını söyledim. Bu fırsattan istifade edip söylediklerimi gazetelerde yazsam, başıma belâ gelirdi. Nasıl mebus olmak gibi bir maksadım olabilirdi; o kadar teatral bir sahne idi ki, bunu düşünmek pek saflık olurdu.

— Sol sağ meselesi hakkında ne düşünüyorsunuz?

— Bizde her nedense hikmeti hüda, gizli aşikâr şekilde sağların daima borusu öter. Müfrit sağlara nazaran, her hangi derecede sol, daima bir tek şekilde reddedilmekte ve koğulmaktadır.

Bu gün bu harplerden, bu felâketlerden sonra, hiç bir namuslu insan sağa mütemayil olamaz. Ancak ben nihayet mutedil ve sosyal demokrasi şeklinde bir solculuğa taraftar olabilirim.

— Size göre neden ileri fikirli her vatandaşa böyle bir damga vururlar?

— Bunu yapanlar ya mütegallibeler, köylerin baş belâları, zenginleşmiş rahat burujuvalar, ekmek elden su gölden ağa zadeler, derebeyleri ahfadı, yani bir kelime ile menfaatleri haleldar olanlar - yahut da onların ekmeklerini yiyen pespaye - korkak, karektersiz uşaklarıdır. Böyleleri memleketi "Çiftlikâtı hümayûn„ yapmağa çalışırlar.

Öyle sanırım ki Çelebiyi kâfi derecede konuşturmuştum. Daha fazlası, onun için de, benim için de zararlı olabilirdi. Kısa hesmeğe mecbur olduk.

Atatürk inkılâbı ne halde

Bu yazı Hamdullah Suphiye İthaf olunur:

Bilindiği gibi islâmlık yalnız bir ahlâk dini değil, aynı zamanda bir hukuk dinidir. Samimî bir dindar için Kuranın bir kısmını alıp, bir kısmını almamak olamaz. Memleketimizde bu gün Kuranın ahlâk tarafını almak, hukuk tarafını atmak gibi son derecede aldatıcı bir durum içinde bulunuyoruz.

Sistem deyince, aralarında zaruri bağlılık bulunan bir fikirler veya hareketler yekûnu anlarız. Gerçekten sistem halinde bulunan fikirlerin bir kısmını almak, bir kısmını almamak bizim elimizde değildir.

Laiklik bahsinde de, tanzimattanberi kurulan Avrupa kopyacılığı ananesine uyularak, kendimizi garba beğendirmeğe çalışmak, bu günkü sahte ve aldatıcı durumumuzun esasıdır. Mademki diyoruz, Avrupa din ve dünya işlerini birbirinden ayırdı. Şu halde ayni şeyi biz de yapabiliriz. Unutuyoruz ki, Avrupa din ve dünya işlerini ayırırken hıristiyanlığa aykırı hareket etmek şöyle dursun, aksine olarak hıristiyanlığın emrini yerine getiriyordu. Çünkü İsa dini, daha başındanberi, "Tanrının hakkını Tanrıya, Kayserin hakkını Kaysere vermek„ üzere kurulmuştu. İslâmlığa gelince, kuruluşu icabı daima devlet dini olmuş, dünya işlerini kendi esaslarına göre tanzim etmek başlıca gayesi olmuştur. Bu gün dünya işlerine karışmamak yolundaki düşüncelerinde samimi olan dindarlar varsa, kendi imanlarının esaşını teşkil eden Kuranla tenakuz halinde bulunuyorlar. Bu gün aynı kanaate bağlı olanlar da yarın medresesi, tekkesi, mecellesi, şeriye mahkemesi, halifesi ve hattâ arap harflerile, kendi sistemli kuruluşunun tabiî bir neticesi olarak ortaya çıkacak ve inkılâba bir kere daha karşı koyacak olan hareketi şimdiden hazırlamaktadır. Çünkü sistem bir bütündür. Ve islâm dinî sisteminin yalnız ahlâk tarafını alıp ta, hukuk tarafını almamak, yani islâm dininde din ve dünya işlerini ayırmak mümkün değildir.

İlmî manada bir sistem olan Marxizm karşısında, fikir hürriyetini baskıya koyarak, Marxizm kürsülerde serbest bırakmayanların yeşil irtıca karşısındaki bu müsamaha ve lâkaydisine ne demeli?

Tarihimizde ne kadar ileri hareket varsa, hepsi "arada„ yapılmış hareketlerdir. Yani, irticaın gözünden mal kaçırır gibi yapılmıştır. İşte Fatih Sultan Mehmedin tabloları, kabartmaları ve yine Fatihin diğer dinlere karşı gösterdiği Avrupayî müsamahası, Fatih ile ikinci Bayezit denilen dar kafalının tahta çıktığı zaman arasına sıkıştırılmış, yani (arada) yapılmış bir ileri harekettir.

İşte bahçesine bir iki heykel diktiği için kafası kesilen İbrahim paşa, işte askere pantalon giydirdiği için öldürülen üçüncü Selim ve İşte tanzimat ve meşrutiyetler...

Bunlar hep, geriliğin yobazlığın kafasını ezmeğe kalktığımız bir anda başlamış ve onun tekrar şahlanması üzerine güdük kalmış, sönüp gitmiştir. Yani irticaın yere serilmesile, yeniden hortlaması arasındaki kısacık zaman fasılasında başarılmış "arada„ hareketlerdir.

Korkunç bir tecellidir amma, biz Atatürk'ün inkılâbını da, bugün şahlanan geriliğe, hortlayan yobazlığa bakarak, (arada) yapılmışlardan biri olarak görüyoruz. Korkunç tecelli diyoruz, çünkü biz Atatürk'ün nesliyiz, onun zamanında yetiştik ve inkılâbı tıpkı anamız gibi, fiilen neticesi olduğumuz inkâr edilemez bir varlık olarak tanıdık. Şimdi de anasını kaybeden bir çocuğun halile bize sadece ağlamak kaldı.

(Bu yazının ikinci kısmı gelecek sayımızdadır.)

Gelecek sayıda; Maxim Gorky'nin nefis bir hikâyesi— İçişleri ve Adalet Bakanlarına açık mektup— şiir fıkra, mizah, hiciv, karikatür ve meseleler. Demokrasi cennetinde orman kanunu

(Türk Kleopatrası) Yazan: Kerim Sadi , 50 kuruşluk posta pulu karşılığında adresinize yollanır

Dünyanın en büyük şairi Nâzım Hikmet

(Başı S. 1 de)

sir ve nüfuzu edebiyat âlemi çerçevesini çoktan aşarak sokağa hattâ ücra köşelere kadar yayılmıştır.

Bir ilâh kadar güzel, idealine neş'e ile bağlı, gösterişsiz, sahtelik ve elemden azade, muhitine infial duymıyan kahraman ve bir Anadolu pınarı gibi açık ve cömert olan Nazım Hikmet rastladığı bütün kalbleri kazanır. Hasımlarına ve diğer mahpuslara olduğu kadar gardiyanlarına karşı da anlayışlı ve samimî davrandığını anlatırlar. Memleketinde ve dünyada olup bitenleri şuurlu bir dikkatle takip eder. Hapiste yazdıklarının evvelce yazdıklarını pek çok geçtiği söyleniyor. Şiirleri elden ele ve ağızdan ağıza dolaşmaktadır. Lirizmi gittikçe daha şedit ve hüzünlü olmak şöyle dursun daha sakin ve daha emin bir ifade hususiyeti almaktadır. Sadece bazı parçaları bilinen bir çok epik şiirleri olduğundan bahsedilmektedir. Okuyucunun burada bulacağı dörtlüklerle mektuplar şairin mesaisi sırasındaki dinlenme zamanlarının mahsulleridir ve onları görmekle, habersizce çekilmiş fotoğraflarını görmüş kadar şaşıracağı muhakkaktır. Bunlar nefis bir ifadeyle ve çok büyük bir ustalıkla yazılmışlardır. Türk şiiri - halk şiiri müstesna - hiç bir zaman bu derece tesirli bir sadeliğe erişememiştir. Bu sadeliğin içinde şairin idealiyle sevgilisi (1) samimiyetle elele verir, isyan, kendini zapta çalıştığı nisbette daha derin olur, büyük mistiklerin düşüncesi aşk şarkılarının içinde nasıl yoğurulmuşsa ideoloji de öylece imajlar ve sembollerle yoğurulur.

*

İlk göz göze geldiğimiz günkü elbiseni çıkar sandıktan
Giyin kuşan
Benze bahar ağaçlarına.
Hapisten mektubun içinde gönderdiğim
Karanfili tak saçlarına
Kaldır öpülesi çizgilerle kırışık, beyaz, geniş alnını
Böyle bir günde yılgın ve kederli değil
Ne münasebet
Böyle bir günde,
Bir isyan bayrağı gibi güzel olmalı
Nâzım Hikmetin kadını

*

(EUROPE, Nisan 1948)

(1) Hapise girmezden bir kaç ay önce evlendiği karısı.

Basın Yayın Müdürlüğü Nâzım Hikmet hakkında ne düşünüyor?

Ne kadar gayret edilirse edilsin, büyük şair Nâzım Hikmeti Türk edebiyatından, Türk şiirinden silmeğe, onun büyük kudretini inkâr etmeğe imkân yoktur.

Onun büyük dehasını örtmek, unutturmak istiyenler akıntıya kürek çekiyorlar.

Nitekim Basın yayın genel müdürlüğü de, Nâzıma karşı kadrişinaslık göstermek suretile azifesini yapmıştır. Basın yayın genel müdürlüğü tarafından Fransızca olarak ikinci baskısı 948 de yayınlanan "Bu günkü Türk şairleri antolojisi„ "Anthologie des ecrivains Turcs d'aujurdhuis„ isimli kitabın 31 inci sahifesinde Nâzımdan şöylece bahsetmektedir:

"Nâzım Hikmet 835 satır Jökond ile Siyau, Varan üç 1 + 1 = 1, Sesini kaybeden şehir gibi bir çok şiir mecmualarının muharriridir. Türk şiirine yeni bir ahenk yeni bir hassasiyet getirmiş ve bütün bu şiirleri, büyük halk kitlelerinin anlıyabileceği bir dille yazmıştır. Ve bunları yaparken şayanı hayret bir surette hakim bulunduğu sanatkârlık ve muharrirlik kudretinden bir şey feda etmemiştir. Kitaba alınan şiirleri:

Salkım söğüt, Meşin kaplı kitap, Yalın ayaklar.

Buraya ne dikilecek

(Başı S. 1 de)

Millî kurtuluş hareketini temsil edenler bulunmaktadır. Böyle azemetli millî bir hareketi temsil eden heykelin üstüne yeni ve ikinci bir heykel dikilmesine lüzum olmadığı sonradan anlaşıldığından, İnönü gezisine heykel dikilmesinden vazgeçilmiştir.„

Heykelin sekiz senedir dikilmemesi hakkında bir fikir de şudur:

— « Bizde merasimperestlik anane haline gelmiştir. Meselâ cumhuriyetin beş, on, on beşinci yıl larında af yapıldı. Yirmi beşinci yılda da bir af yapılacağı muhakkak gibidir. Dikkat edilirse her şey, merasime tabidir. Bu bakımdan bu kaideye heykelin yirmi beşinci Cumhuriyet yılında dikilmesi muhtemeldir.»

Bir vatandaş şöyle dedi: «— Bir yabancıya yaptırılan bu heykel çoktan yapılmıştır. Fakat gizli bir yerde muhafaza edilmekte dir. Bu heykelin dikilmesine, şehircilik mütehassısı Prost mani olmuştur. Sebebi de, Taksimdeki zafer abidesini ezecek ve meydana hakim olacak durum da olmasıdır.»

Yine bir rivayete göre, bu heykel bir yabancı san atkâra yaptırılmış ve şimdiye kadar altıyüz bin lira harcanmıştır. Bu heykel askerî üniformasile, bir at üstünde İnönü'yi göstermektedir. Fakat yabancı heykeltraş asker elbisesi içindeki İnönünün başını açık yapmıştır, bu hata sonradan görülmüştür, yapılan heykel başı üzerine şapka da konulamadığından heykelin dikilmesi gecikmiştir. Daha bunun gibi halk arasında bir çok şayialar dolaşmaktadır. Bu lâfların ve daha başkalarının halk arasında dolaşması, şüphesiz elbette iyi bir şey değildir. İlgili makamların, sekiz senedir buraya hangi sebeple bir heykel dikilmediğini açıklayarak halk arasında dolaşan rivayet leri önlemesi lâzım dır.

ESKİ SAYILARIMIZ

Gazetemizin eski sayılarını elde etmek isteyen okuyucularımız, mektupla 10 kuruşluk posta pulu gönderirlerse adreslerine yollanır. İstanbuldaki okuyucularımız eski sayılarımızı, Ankara caddesi Narlıbahçe sokağında gazetemizin bayii Esat' Ekicigil'den tedarik edebilirler.

Dünya Sosyalizme gidiyor

Tartışma isimli aylık bir dergi, bundan bir müddet evvel bir anket açmıştı. Bu ankette "müstakbel dünya da demokrasi mi, yoksa komünizm mi hâkim olacaktır?„ diye bir soru vardı. Aşağıdaki yazıda okuyacağınız gibi, biz bu ankete memleketimizde cevap verilmesine imkân olmadığını yazarak, cevap mahiyetinde bu dergiye göndermiştik. O zamanki tahminimiz doğru çıkmış, bu anket olduğu yerde bırakılarak ne bizim, ne de başkalarının hiç bir cevabı neşredilmemişti, Bu yazıda ankete verilen cevap vardır.

Bu soruyu cevaplandırmadan evvel ,resmî makamlar ve onların maaşlı mütefekkir ve münevverleri tarafından deryayı hürriyette sırıl sıklam olduğu söylenen memleketimizde bu suali cevaplandırmanın mümkün olup olmadığını araştırmak gerekir.

Bütün irticaın hâkim olduğu memleketlerde olduğu gibi, bu memlekette de müphem bir sol ve solcu korkusu ve heyülâsı yaratılarak ve her sol düşünceli insana, hakkını arayan her vatandaşa, gündeliğine zam istiyen işçiye, gerçeği yazan muharrire komünist denilerek, onlar hakkını müdafaa ederken halkın gözünde tehlikeli ve kanun nazarında suçlu bir mevkie düşürülmek suretile tecrid edilmişler, söyleyemez, yazamaz hale getirilmişler. Bunun isbatı için realiteyi görmek, yani gözümüzü hakikatlere yummamak yeter. Bu memlekette sosyalist tek adam gösteremez misiniz? Yok mudur? Şüphesiz vardır. Fakat yüksek menfaatlerini halkı sömürmekte bulanlar, on parmaklarındaki on kara ile, onları kanunen suçlu bir hale sokarlar.

Komünist, merkezi Moskovada bulunan ve milletlerarası teşkilâtı bulunan bir partinin üyesi demektir ve bu sebeple memleketimizde kanunen bir suçtur. O halde siz nasıl olur da, her haklı insana komünist denilen ve garik-i bahri hürriyet (!) olup meded Allah çağıran bu memleket insanlarından "dünyada demokrasi mi, komünizm mi hâkim olacaktır?„ sualine cevap vermelerini beklersiniz. Bu suale cevap sadedinde (dünyaya komünizm hâkim olacaktır) demek ve bu iddiayı isbat için deliller ortaya sürmek düpe düz komünizm propagandası yapmak suretile memleketimiz kanunlarına göre suç işlemektir.

İmdi, görülüyor ki siz, yalnız bir türlü cevap verilebilecek ve başka türlü bir cevap verilmesine imkânı olmayan bir sual sorarak, neticesi evvelden tâyin edilmiş bir münakaşa açıyor, yani danışıklı döğüş yapıyorsunuz. İş böyle olunca hep ayni çeşitte verilmesi zarurî olan cevapları ele alarak, aldığınız neticeye göre, bir fikrin galip geldiğini, muzaffer olduğunu iddia edebilir misiniz?

Demokrasi veya komünizm hakkında sualinizi cevaplandırmadan evvel, böyle bir münakaşanın yapılamıyacağını isbat etmiş olduk. Şimdi cevabımızı verebiliriz. Dünyaya demokrasi hâkim olacaktır. Bu hükümde birleşmemiz için evvelâ demokrasiden anladığımız mâna üzerinde anlaşmamız lâzımdır. Çünkü, güneşin doğmasını geciktirmek için dört nalla batıya doğru kaçanlar, yani hâdiselerin menfaatleri aleyhindeki akışından, tarihî zaruretlerden firar edenler, müstemleke pazarlarına sürdükleri emtia çeşitleri gibi, kapitalizmin kalleş müdafaa politika amelelerine cins cins, boy boy demokrasi imal ettirdiler: Şark demokrasisi, garp demokrasisi. Almanya demokrasisi, İngiliz demokrasisi gibi. Çünkü yalnız bir türlü demokrasi olabileceğini itiraf, kendi sahteliklerinin, sahte vatanperver ve milliyetperverliklerinin delili olacaktı. Hide parkda bir kürsüye çıkıp, bir başbakana ağız dolusu küfretmek ve vatandaş içini boşaltıp rahatlasın diye, bizzat halk kılığına girmiş sivil polislere alkışlatmak, temeli siyasî hürriyet olduğu söylenilen garp demokrasisinin iki yüzlülüğünü göstere ntipik bir örnektir. Görülüyor ki, garp demokrasisi ve siyasî hürriyet dedikleri şey, aç insanların ıztırabını unutturmak için onları kürsüde havaya yumruk sallatmak suretile avutmak ve oyalamaktan başka bir şey değildir. Çünkü pek iyi bilirler ki, insanlara bu kadarcık da hürriyet verilmezse, şimdi havaya sallanan yumruklar, başlarına ve kasalarına inecektir. İnsanları hoşnutsuzluğa, tenkide, isyana, ihtilâle götüren hakikî sebebe, iktisadî âmile kadar inilmedikçe, yani insanlar iktisadî hürriyetlerine kavuşmadıkça, çeşit çeşit demokrasi iddiası, hâkim sınıfın halkı oyalama nutuklarına sermaye olmaktan başka bir işe yaramaz.

Evet, dünyada demokrasi, yani sosyalizm hâkim olacaktır. Bir asır evvel bütün kanunlarile izah ve isbat edilen bu hükme bugün varmak bir kehanet değildir. Bilâkis, böyle düşünmemiş olmak, namuslu ve münevver insanlar için bir kusurdur. Gözümüzü rahatsız etmesin, uykumuz var diye, güneşin doğmasını geciktirmeğe çalışmak nasıl mümkün değilse, şartları gerçekleşmiş bir zeminde bu sosyal hâdiseyi önlemek, geciktirmek de mümkün değildir; bu bir tarihî zarurettir. Tarihî hakikatleri görmemek için uyuyanlar, yahut menfaatlerini uyumakta bulanların bugünkü hali, kurda karşı gözünü yuman eşekten pek de farklı değildir.

Bize gelince; tarihen malûmdur ki, meşrutiyet medenî dünyada zuhurundan asırlarca sonra memleketimize sokuldu. Her yeni fikir Avrupada kullanıla kullanıla fersudeleşince memlekete idhal edildi. Cumhuriyet, Avrupada fabrikası batmış demode bir mal haline gelince, piyasaya sürüldü. Hiç şüphsiz, tarihî zaruretlerin icabı olarak sosyalizm de

Devamı s. 4de

Millet partisi sunucusu ile hayalî bir konuşma

Mizahi röportaj

Kokteyl müellifi: "Millet hâkimiyetindir,, diyor

Yeni kurulan Millet partisinin prensiplerini öğrenmek ve okuyucularıma da sıcağı sıcağına yetiştirmek için Millet partisi sunucuşu, meşhur kokteyl müellefi Kenan Öneri ziyarete gittim. Bir kitaba dalmıştı.

— Ne okuyorsunuz Üstad, dedim.

— Demokrasinin canına okuyorum, dedi

Ve şöylece konuşmağa başladık:

— Memlekette ilerleme var diyorlar, zatâliniz ne fikirdesiniz?

Herkes gider Tersine, biz gideriz Mersine.

— Aman üstad, yanlış sölediniz. Sizin söylediğiniz Ata sözüdür. Herkes gider Mersine, biz gideriz tersine olacak.

— Hepsi bir, ha Ali Ali, ha Veli Veli.

— Aman efendim, Ata sözlerine pek meraklısınız ama, galiba yanlış buyurdunuz: Ha Ali Veli, ha Veli Ali, olacak.

Bütün partiler, milleti refaha kavuşturacağız diyorlar. Siz bu işi nasıl becereceksiniz?

— Her yoğurtun bir yiğit yiyişi vardır.

— Anlıyamadım.

Her yoğurtun bir yiğit yiyişi vardır, diyorum.

— Nasıl olur?

— Bayağı olur.

— Halk, Halk partisinden illallah dediği için, Demokrat partiye böyle akın etti, diyorlar. Siz ne kanaattesiniz?

— Elbette öyle. Yılana düşen denize sarılır.

— Affedersiniz, denize düşen olacak galiba...

— Her ne ise.

— Kabiliyetsiz, ehliyetsiz adamların mevki sahibi olduklarını söylüyorlar. Ne dersiniz?

— Ne diyeceğim, Ayının iyisini armut yer derim.

— Amerikadan aldığımız borç paraları yine Amerikalılara ziyafet olarak ikram ediyormuşuz. Öyle mi?

— Elbette. İnsan ayağına göre yorganını uzatmalı.

— Yırtılır.

— Ne?

— Yorgan.

Kenan Öner, bir kokteyl kadehini dikti.

— Amerikalılara güvenilir mi?

— Onların kuyusu ile ipe inilmez.

— Tekrar Demokrat partiye döner misiniz?

— Geçti Niğdenin pazarı, sür Boru eşeğe.

— Seçimlere girecek misiniz?

— Üsküdarı alan ata geçti.

— İktidarı alacağınızı umuyor musunuz?

— Kısaca size cevap vereyim:

Her aslanın kalbinde bir yiğit yatar.

— Demokrat parti iktidara geçerse halk refaha kavuşacakmış öyle mi?

— Aç buğday kendini tavuk anbarında sanırmış.

— Allah Allah.

— Evet öyledir.

— Bu sefer mutedil hareket ediyorsunuz, eskisi gibi ateşli değilsiniz.

— Eee... Yoğurttan sütü yanan ağzını üfliyerek içermiş. Sonra da Ayıyı geçene kadar, köprüye dayı denir.

— Affedersiniz üstadım galiba sizin nevriniz dönmüş. Bütün ata sözlerinin altını üstüne getirdiniz.

Önündeki kokteyl kitabını bir kenara attı. Üst

üste bir kaç kadeh kokteyl daha yuvarladı, gözleri mahmur mahmur.

— Şimdi anladın mı? dedi.

—Kerrâkenin vehbisini.

— Son sözünüz üstad, dedim.

— Millet Hâkimiyetindir, dedi.

O zaman, tamamile anladım ki, Kenan Öner'in tersi dönmüştür. Yahut onun ağzile dönü tersmiştir.

Not:

1 — Bu yazıyı okuyan Kenan Öner, köpüklenmiş ve kö pükler altında kaybolmuştur.

2 — Skeç vesair meddahlık yapanların, yazılarımı kullanmamalarını görülen lüzum üzerine rica ederim.

Yağmurdan kaçarken

Son Postadan:

«Amerika Cumhurreisinin evlileri askerlikten istisna eden emirnamesi üzerine bir çok bekârların evlenme dairelerine hücum ettikleri ve izdihamı önlemek için polis tedbiri alınmak lüzumu hasıl olduğu yazılmakta ve halkın erken kapatılan bir evlenme dairesi yerine başkalarına koştuğu bildirilmektedir."

BAŞDAN : Yağmurdan kaçmak için doluya tutulan Amerikan vatandaşın haline acımalıyız!

Vaktile Gandinin Hindistanda müstemlekeci İngiliz hükûmetinin emirlerini boşa çıkarmak için keşfettiği bir pasif mukavemet usulü vardı. Anlaşılıyor ki çeşitli tazyikler altında sesi kısılan Amerikan halkıda hükûmetin harp taraftarlığını boşa çıkarmak için ayni usule baş vurmaktadır.

Dünya sosyalizme gidiyor

Başı s. 3 de

bu memlekete girecektir. Ne yazık ki, medeniyet yarışında, gemleri kasmak suretile kumar oynıyan hilebaz jokeylerin nasibi bu yarış meydanında nal toplamaktır. Memleketi iki asır geciktirici zihniyete sahip olanlar tarihteki pek arzuladıkları şerefli (!) mevkii verecektir. Fakat bu menfaat gayreti, onların iradeleri dışında kösteklenerek, hâdiseler tabiî inkişaf seyrinde devam edecektir.

Rifat Ilgaz'ın kitabı da toplandı

Sabahaddin Ali'nin Sırça Köşk adlı kitabının Bakanlık kurulu kararile toplattırılmış olduğunu geçen sayıda bildirmiştik. Aynı kararla Şair Rifat Ilgaz'ın (Yaşadıkça) adlı şiir kitabı da toplattırılmış ve Les lettres Françaises isimli haftalık Fransız gazetesinin memlekete sokulması yasak edilmiştir.

Rifat Ilgaz dört defa muhtelif sanatoryumlara girip çıktıktan sonra, şimdi de Haydarpaşa entaniye hastahanesinde yatmaktadır. Gelecek sayımızda kıymetli şair Rifat Ilgaz'la hastahanede yaptığımız mühim bir röportajı neşredeceğiz.

Grev Hürriyeti

Geçen hafta Kenan Öner, Fuat Köprülü ve Rebiî Barkın gibi düşünenlerin grev hürriyetini nasıl yanlış anladıklarını yazmıştık. Bu yazı bazı okuyucularımız tarafından yanlış tefsirlere uğramıştır. Asıl maksat «Grev hürriyeti» nin elde edilmesidir. Grevi ister demokrat parti, ister millets partisi, ister halk partisi istihsal etsin. Biz «Grev hürriyeti»ni ele alan Fuat Köprülüler, Kenan Öner ve diğerlerine müteşekkiriz. Yalnız şu var ki, işçi hukukunu bilmedikleri ve sınıf durumları itibarile yabancısı oldukları için bu meseleyi başından yanlış anlamışlar ve yanlış yürümüşlerdir.

Bundan önceki yazımızda gerçek işçi dâvasının, dört faktörün bir arada ve aynı zamanda halli meselesi olduğunu yazmıştık. Aksi halde bu dört faktör teker teker tatbika kalkılırsa sermayedarın lehine ve işçinin aleyhine olacaktır.

İlk olarak yalnız birinci faktörün ele alınarak, günlük çalışma saatinin tesbit ve tahdid edildiğini ve meselâ günde 10 saat çalıştırılan işçileri 8 saat çalıştırma mecburiyetinin konulduğunu kabul edelim. Bundan sermayedarın hiç bir zararı olmıyacaktır. Çünkü o, 10 saat çalışırken 250 kuruş verdiği işçiye, bu defa 8 saat çalışma karşılığı 200 kuruş gündelik verecek, işçi de aradaki farkı kapamak için iki saat daha fazla çalışmaya mecbur olacaktır.

İkinci şekilde, yani işçilerin hem çalışma saatlerinin hem de gündeliklerinin tesbit ve tahdid edildiğini düşünelim, yani serma yedar işçiye, 8 saat çalışma karşılığı 200 kuruş değil de 250 kuruş vermeye mecbur tutulduğu farzedelim.

Bu durum karşısında sermayedar, eski kârını temin için yeni bir formül bulacaktır. Yani, işçinin 10 saatte çıkardığı işi, bu defa ona 8 saatte yaptıracak çareler bulacaktır. Bu da Taylor sistemi, psiko-teknik, zincir usulü, Fordizm gibi usullerdir ki, bunların hepsine birden (Rasyonalizasyon) denir. Bu şekilde işçi ömründen fedakârlık ederek, insan bünyesine uygun olmıyan bir çalışma sistemi içerisinde çalıştırılacaktır.

Üçüncü şekilde, sermayedar işçiyi 8 saat çalıştırmaya, 250 kuruş gündelik vermeye ve fabrikasında işçi aleyhine daha sıkı bir çalışma sistemi tatbik etmemeğe mecbur tutulsun. Bu sefer sermayedar, muayyen kârını elde edilen eşyanın satış fiyatını yükseltecektir. İşçi ve ailesi fabrikadan çıkan eşyayı aynı zamanda almağa da mecbur olduğundan hayat pahalılığı işçi aleyhine artacaktır. Bu zaman, hayat pahalılığına sebep olarak sermayedar, işçi gündeliklerinin artmış olmasını söyleyecektir. Bu suretle, memur, esnaf, köylü ve diğerleri işçiye düşman hale gelecektir.

Dördüncü şekilde, yani iş saati, gündelik, çalışma şekli ve eşya fiyatının hep birden tesbit edildiğini kabul edelim. Bu halde sermayedara, her zamanki kârını elde etmek için hiç bir kaçamak yer bırakılmamış olacaktır. Sermayedar, eski kârını bulamayınca, daha kârlı yerlere göç zorunda kalacaktır. Zira sermayedar, kâr gayesini güttüğünden, nerede kârlı iş bulursa, sermayesini oraya aktarmak zorundadır.

Eski Romada sermayedarın şöyle bir sözü vardı:

(İbi bini ibi patria).

Yani (Nerede kazanırsam orası benmi vatanımdır.) İşte bu söz sermayedarın parolasıdır.

İşçi ise yaşamak için kendi toprağına, öz vatanına bağlı kalmağa mecburdur. Çünkü parası olmadığı, yabancı dil bilmediği için ve başka memlekette iş bulmak yüksek teknik ihtisas istediğinden başka yere gidemez.

Anonim şirketler ve bankaların adlarının sonunda bulunan (N. V.) harfleri bu şirket ve banka sermayesinin nerde olduğu belli değil demektir.

Meselâ Hollanda bankası N. V., yalnız Hollandalılar değil, bütün dünya finans kapitalistlerinin bankasıdır.

Görülüyor ki, sermayedar vatan değiştirince, yine kabak işçinin başına patlıyacaktır. Bu takdirde iki çıkar yol vardır:

1 — Sermayedarın kapattığı fabrikaları devletin işletmesi,

2 — Yahut, işçilerden seçilmiş bir heyet tarafından işletilmesi

Bunlardan birincisine "Devlet kapitalizmi,, ikincisine de "Kollektivizm,, denir.

DEFTERDARLI

Ne harikulâde bir dalgalanışı var
Yazlık kumaşların vitrinlerde :
Şeytan diyor :
« Camı kırıp içine dal...

* * *

Altı iki parmak kalınlığında kauçuk
Ne ayakkabılar var, pırıl, pırıl.
İnsanoğlu için yapılmış ;
Onlara bakarak düşünüyorum :
Biz duvar deliğinden mi çıktık?

* * *

Uzanma öyle o tarafa ;
O yol Maçkaya gider, asfalttır.
Sen Defterdarlısın.

Sabri Soran